

Рецензия на Докторантски труд на Мария Павлу Стамати на тема: **ВЛИЯНИЕТО НА НЯКОИ СОЦИАЛНИ И ПОЛИТИЧЕСКИ ФАКТОРИ ВЪРХУ БЪЛГАРСКАТА ЖИВОПИС ПРЕДИ И СЛЕД 1989 ГОДИНА** от проф. Божидар Бояджиев, р-л на Ателие № 5, катедра „Живопис“, ФИИ, НХА

Докторантският труд на Мария Стамати съдържа увод, две основни глави, в които е изложено главното съдържание на труда, заключение и библиография в обем от 170 страници. Докторантката има изискваните публикации по темата на докторантурата. От пръв поглед прави впечатление ясната структура на труда, неговите логично подредени съдържателни части и липсата на словесен и смислов баласт, характерен за докторски дисертации. Научната стилистика на езика е лишена от претенции, трудът се възприема ясно и дори увлекателно. Намирам тези току-що споменати качества за особено постижение на Мария Стамати тъй като за постигането им се изискват допълнителна нерегламентирана работа и усилия.

В избора на темата личи склонността на докторантката към социално-политическата тематика и връзката ѝ с процесите в културата, в частност с тези на живописиста от разглаждания период. Мария Стамати е завършила живопис с отличие и нейният интерес е насочен именно към живописиста, това много ясно личи в анализа на съответни автори и произведения, който носи характерните черти на професионално мислене и разбиране.

Уводната част въвежда в характерните особености на изследването. Ясно е заявена темата, целите и задачите експлицират смисъла на изследването, защитена е методологията на работа. Методологическият инструментариум, неговото ясно заявяване, осъзнаване и последователно провеждане дават основание да се разберат както вектора на изследването така и осъзнатото осмисляне и самопреценка на изследователската работа. Комплексният характер на проучването допуска комбиниране на различни

методи на анализ. Става дума за такива, които навлизат в условията на творческата и социалната среда на епохата и други, които оперират със стилистическите характеристики на творбите, които се съпоставят в дисертацията. Биват идентифицирани социологическият метод, сравнителният анализ, формалният анализ и някои елементи на иконографския анализ. Като се вземат под внимание и така наречените „уговорки и уточнения“, които заздравяват аргументите в полза на именно така разгърнатата обхватност на труда, мисля, че са налице както ясната рамка на изследователските дейности така и ясната рамка на очакванията от изследователското усилие.

Уводната част дава още полезна информация за съдържанието на главите, прави кратко въведение към историческите събития от разглеждания период, дава сведения за „проучването на проблема“ и с това допълва вече споменатата по-горе регламентация на дисертационните параметри.

Глава първа разглежда СОЦИАЛНОПОЛИТИЧЕСКИ ПАРАМЕТРИ ОТНОСНО ХУДОЖЕСТВЕНАТА ОРГАНИЗАЦИЯ И ИЗКУСТВОТО ПРЕЗ СОЦИАЛИЗМА И ПРЕЗ 90-ТЕ ГОДИНИ. Като човек с претенцията да познава сравнително добре „периода“, особено в онази му част след средата на 70-те бих отбелязъл, че мога само да добавям към подробностите, които обаче в случая с дисертацията на Мария Стаматиде не са от съществено значение. Що се отнася до синтезиращия характер на разглежданото историческо и „творческо“ време признавам, че за него получих повече дефинитивна яснота и социално-философска аргументация отколкото очаквах, че един млад изследовател като Мария Стаматиде бил в състояние да поднесе. Като се е предпазила от опасността да пише за периода в черно и бяло и като се е позовала на вещото ръководство на научния си ръководител, тя достига до много точна „картина“ на сравнителна съпоставка и обобщение. В Приложение №3 се съдържат интервюта с някои емблематични художници, участници в художествения живот от разглеждания период. Те биват питани от Мария

Стапати за отношение към проблематиката, която е обект на изследване и от позицията на личната оценка допълват съобщенията от изложението. Интервютата с тях звучат някакси литературно, но насложени върху историческия анализ осмислят присъствието си в труда по един особен начин. Произтичат въпроси, които надхвърлят заданието и докосват професионалната среда в хуманистичен план. Без да са изрична цел и обект на внимание се налагат въпросите за сигурността и свободата на тврецата, за изконния смисъл на творческата работа, за праговете на компромиса, за опортюнизма и праволинейността, за изкуството и властта.

Изследването на социалистическия период, по разбираеми причини заема по-голямата част от главата. Като минава през историята и политическия характер на времето, Мария Стамати изяснява етапите в развитието на социалистическия реализъм, аргументирайки се с факти и анализи от областта на културната политика, която до голяма степен предопределя характера на СБХ, ценностната художествена система на ОХИ, художествените разбирания и професионален манталитет на българския художник и не на последно място художествените тенденции в живописата от 1970 – 1989 г. Периодът на така наречената „Перестройка“ се свързва с появата на нови художествени артефакти и форми, които могат диалектически да бъдат разчетени едновременно като „еволуция на съществуващата системата“, но и като революция на ново поколенческо мислене и действие в принципно нова посока на развитие.

Изследователските паралели с десетилетието на 90-години налагат да се отдели внимание на феномена „частни галерии и български художествен пазар“ с цялата му условност, локална характеристика и институционална недостатъчност. За характеристиката на 90-те особено значение придобиват медиите, популярната култура и влиянията на западния свят. „Произвеждането на нов манталитет не се осъществява единствено с промяната на езика, а и с

